

سازمان برنامه‌ریزی و اقتصاد

مرکز ملی تحقیقات برنامه‌ریزی و اقتصاد

برگزیده قوانین و دستورالعمل‌های مرتبط با مناسب‌سازی محیط و اماکن عمومی جهت دسترس‌پذیری معلولان، جانبازان و سالمندان

(ویرایش اول)

تهیه و تدوین:

دیبرخانه ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور

آذر ماه ۱۳۹۹

عنوان قراردادی	:	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	:	برگزیده قوانین و دستورالعمل‌های مرتبط با مناسب‌سازی محیط و اماکن عمومی جهت دسترس پذیری معلولان، جانبازان و سالمندان/ تهیه و تدوین دبیرخانه ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب سازی کشور، تهران: سازمان بهزیستی کشور، انتشارات، ۱۳۹۹.
مشخصات نشر	:	ص. ۵۲
مشخصات ظاهری	:	978-600-6569-96-3
شابک	:	فیبا
وضعیت فهرست نویسی	:	معماری و معلولان -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	:	Barrier-free design -- Law and legislation -- Iran
موضوع	:	معلولان -- ایران -- حمل و نقل
موضوع	:	People with disabilities -- Transportation -- Iran
موضوع	:	معلولان -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع	:	People with disabilities -- Legal status, laws, etc. -- Iran
موضوع	:	فضا های عمومی و معلولان
موضوع	:	Public spaces -- Barrier-free design
شناسه افزوده	:	سازمان بهزیستی کشور، واحد انتشارات
شناسه افزوده	:	ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب سازی کشور، دبیرخانه
رده‌بندی کنگره	:	KMH۲۰۷۲
رده‌بندی دیویی	:	۳۴۶/۵۵۰.۱۳
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۴۲۸۰۴۰
وضعیت رکورد	:	فیبا

انتشارات سازمان بهزیستی

برگزیده قوانین و دستورالعمل‌های مرتبط با مناسب‌سازی محیط و اماکن عمومی جهت دسترس پذیری معلولان، جانبازان و سالمندان

ناشر: سازمان بهزیستی کشور

به سفارش: دبیرخانه ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب سازی کشور

اجرا: اداره کل روابط عمومی و امور بین الملل

شابک: ۹۶-۳-۶۵۶۹-۶۰۰-۹۷۸

چاپ: ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

قیمت: اهدایی

فهرست مطالب

مقدمه.....	۹
اصل ۲۰ قانون اساسی.....	۱۱
اصل ۲۹ قانون اساسی.....	۱۱
قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت.....	۱۳
فصل اول - کلیات.....	۱۳
فصل دوم - مناسب‌سازی، دسترس‌پذیری تردد و تحرک.....	۱۴
فصل پنجم - کارآفرینی و اشتغال.....	۱۶
فصل ششم - مسکن.....	۱۷
فصل هفتم - فرهنگ‌سازی و ارتقای آگاهی‌های عمومی.....	۱۷
فصل هشتم - حمایت‌های قضائی و تسهیلات مالیاتی.....	۱۸
آیین‌نامه اجرایی ماده (۳) قانون حمایت از حقوق معلولان.....	۱۹

- ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد دارای معلولیت جسمی حرکتی - ویرایش سوم ۲۵
- مقررات ملی ساختمان ۲۸
- ضابطه شماره ۲۴۶- امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران ۲۹
- قانون اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان - ردیف ۸، بند الف ۲۹
- ماده ۹ سند امنیت قضایی شماره ۱۰/۱۱۹۲۸/۹۰۰ مورخ ۱۳۹۹/۷/۲۱ قوه قضاییه ۳۰
- قانون کار جمهوری اسلامی ایران - ماده ۱۱۹، تبصره ۲ ..... ۳۰
- لایحه حمایت از سامانه حمل و نقل ریلی شهری و حومه - تبصره ماده ۲ ..... ۳۰
- قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی - بند ل ۳۱
- قانون اجازه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حقوق کودک - ماده ۲۳، بند اول ۳۱
- قانون تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت - مفاد ۴، ۵ و ۹ ..... ۳۱
- قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - بند ج ماده ۱۹۳ ..... ۳۳
- قانون برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران - ماده ۳۰، بند ۲ ..... ۳۳
- قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران - ماده ۱۶۹ ..... ۳۴
- دستورالعمل اجرایی اصلاح ساختار سامانه‌های حمل و نقل عمومی و ساماندهی حمل و نقل درون شهری مصوب ۱۳۸۵/۲/۱۰ هجری وزیران ماده ۴، تدابیر بخش الف ۳۵
- دستورالعمل نحوه واگذاری اتوبوس از وزارت کشور به اتوبوسرانی شهرها و بهره‌برداری آن ماده ۹، بند ۳ ..... ۳۵
- سیاست‌های کلی نظام ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری - بخش شهرسازی بند ۱۱ ..... ۳۶
- سیاست‌های کلی نظام ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری - بخش امور اینترگران بند ۹ ..... ۳۶
- شیوه‌نامه نحوه تشکیل و اداره جلسات ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور، استان و شهرستان ۳۷

دستورالعمل نحوه تشکیل و اداره جلسات کمیته‌های سه‌گانه ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور..... ۴۳

دستورالعمل نحوه تشکیل و اداره جلسات کمیته تخصصی اجرایی زیر مجموعه ستاد مناسب‌سازی استان..... ۴۷

مفاد مرتبط و هم‌جهت با موضوع مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری همه شمول در منشور حقوق شهروندی..... ۵۱

مقدمه

بنام خدا

میزان دسترسی آسان و سریع به خدمات و محیط‌های پیرامون و حضور فعال و بی‌مانع در فضاها و اماکن عمومی، امکان مشارکت فعال آحاد جامعه در عرصه‌های مختلف اجتماعی را فراهم می‌سازد. حضوری آسان، مستمر و مؤثر که علاوه بر توانمندسازی و بالندگی فردی، تعالی و پیشرفت جامعه را نیز به همراه خواهد داشت. از این رو متولیان امور شهرسازی، دولت‌ها و تصمیم‌سازان این بخش، با درک درست این مهم بخش عمده‌ای از توان، زمان و منابع خود را صرف بسترسازی و فراهم نمودن شرایط حضور آسان و بهره‌مندی از خدمات و امکانات آن نموده‌اند. تصویب قوانین برنامه‌های توسعه و آیین‌نامه‌های مصوب مجلس محترم شورای اسلامی هیئت محترم وزیران، حاکی از آن است که قانون‌گذاران و مسئولان ارشد نظام جمهوری اسلامی نسبت به تسهیل دسترسی‌پذیری خدمات برای آحاد جامعه ضرورت‌های لازم را به خوبی درک نموده و برای ساختن "کشوری برای همه"، عزم خود را جزم نموده‌اند. مناسب‌سازی اماکن و معابر سطح شهرها و روستاها اگر چه به ظاهر، امری عمرانی و معماری تلقی می‌گردد، لیکن اگر بپذیریم که فضای عمومی شهر تبلور کالبدی جامعه‌ای است که در آن زیست می‌کنیم پس محیط یک شهر به منزله جسم است و جامعه جان آن. بدیهی است وقتی که جسم شهر نارسا و نامتناسب باشد جان آن (جامعه شهروندی) به سردرگمی و آشفته‌حالی گرفتار خواهد آمد. علاوه بر آن موجب می‌گردد تا جمع زیادی از

افراد به رغم برخورداری از شایستگی‌های فردی، با ناتوانی در ورود آسان به اجتماع همواره نیازمند حمایت دولت‌ها و نهادهای حمایتی و مؤسسات نیکوکاری بوده و همین امر خسارات اجتماعی اقتصادی عظیمی بر کشور وارد خواهد نمود. تمامی فعالیت‌های مبتنی بر مناسب‌سازی محیط و اماکن شهری در یک صفت مشترکند: "مفهوم مساوی‌سازی فرصت‌ها و احیاء زندگی دوباره افراد دارای ناتوانی با تأکید بر حقوق انسانی بعنوان یک حق الناس". از این رو پرداختن به این موضوع فنی، بعدی مقدس و معنوی داشته و "باهم‌بودن" و "در کنار هم‌بودن" از پیامدهای آن می‌باشد. بنابراین لزوم توجه اساسی به جنبه‌های مختلف زیست این افراد در شهرها و تلاش در جهت بهبود کیفیت محیط زندگی آنها از طریق حذف موانع زیست محیطی و بکارگیری روش‌های صحیح، طراحی همه‌شمول و برنامه‌ریزی جامع‌نگر و هماهنگ‌سازی تصمیمات اجرایی با نیازهای جسمی-روانی ایشان و ایجاد محیط شهری سالم و بدون مانع ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

ابلاغ قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت از سوی ریاست محترم جمهور در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۷ در کنار توجه جدی متولیان امور، راه رسیدن به یکپارچگی و وحدت رویه را در امر مناسب‌سازی محیط شهرها و اماکن عمومی برای حضور و تردد سریع و آسان توانخواهان هموار می‌سازد.

در همین راستا و بمنظور تسهیل در بهره‌برداری و تسریع در روند مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری فراگیر در ابعاد زندگی اجتماعی آحاد جامعه، کتابچه حاضر که شامل برگزیده قوانین الزام‌آور مناسب‌سازی و برخی از دستورالعمل‌های مرتبط می‌باشد، گردآوری و چاپ گردیده است که امید است با همت و تلاش مضاعف مردم و مسئولان هر چه زودتر شاهد مرتفع نمودن موانع محیطی، فیزیکی و مشکلات تردد افراد دارای معلولیت در محیط، معابر، اماکن و ساختمان‌های با کاربری عمومی و استفاده از وسایل حمل و نقل در جهت رشد و شکوفایی هر چه بیشتر این عزیزان باشیم.

دکتر وحید قبادی دانا

معاون وزیر و رئیس سازمان بهزیستی کشور

و دبیر ستاد هماهنگی و پیگیری

مناسب‌سازی کشور

اصل ۲۰ قانون اساسی

همه افراد ملت اعم از زن و مرد یکسان در حمایت قانون قرار دارند و از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت موازین اسلام برخوردارند.

اصل ۲۹ قانون اساسی

برخورداری از تأمین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، پیری، از کارافتادگی، بی‌سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح، نیاز به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی به صورت بیمه و غیره، حقی است همگانی. دولت مکلف است طبق قوانین از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت‌های مالی فوق را برای یک فرد کشور تأمین کند.

قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت مصوب ۱۳۹۶/۱۲/۲۰ مجلس شورای اسلامی (مواد مرتبط با مناسب‌سازی در فصل‌های اول، دوم، پنجم، ششم، هفتم و هشتم)

فصل اول - کلیات

تعاریف

الف- فرد دارای معلولیت: شخصی است که با تأیید کمیسیون پزشکی - توانبخشی تعیین نوع و تعیین شدت معلولیت سازمان بهزیستی کشور با انواع معلولیت‌ها در اثر اختلال و آسیب جسمی، حسی (بینایی، شنوایی)، ذهنی، روانی و یا توأم، با محدودیت قابل توجه و مستمر در فعالیت‌های روزمره زندگی و مشارکت اجتماعی، مواجه می‌باشد.

ب- وزارت: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.

پ- سازمان: سازمان بهزیستی کشور.

ت- دستگاه‌های مشمول: دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی آن، قوه قضائیه، قوه مقننه، مجمع تشخیص مصلحت نظام و شورای نگهبان و سازمان‌ها و مؤسسات وابسته و تابعه آنها، شهرداری‌ها و کلیه سازمان‌ها و شرکت‌هایی که شمول آنها مستلزم ذکر نام است و یا به نحوی از انحاء از بودجه عمومی دولت استفاده می‌کنند و یا قسمتی از بودجه آنها توسط دولت تأمین می‌گردد.

ث- دسترس پذیری: اقداماتی است که با هدف ایجاد محیط بدون مانع و قابل

دسترس جهت مشارکت افراد دارای معلولیت در همه حوزه‌های زندگی و فراهم آوردن فرصت برابر برای آنها در برخورداری از امکانات زندگی اجتماعی، همانند سایر افراد انجام می‌شود. دسترسی شامل: سامانه (سیستم) حمل‌ونقل، محیط‌فیزیکی، اطلاعات، آموزش و پرورش، فناوری (تکنولوژی)، اشتغال، منابع مناسب ارتباطی و رسانه‌ای می‌باشد.

ج - شبکه‌های ملی تشکل‌های مردم نهاد معلولان: شبکه‌هایی ملی (کشوری هستند) مرکب از تشکل‌های افراد دارای معلولیت گروه‌های اصلی معلولیتی (آسیب‌دیدگان بینایی، شنوایی، جسمی، ذهنی، اعصاب و روان) که به منظور هماهنگی و یکپارچه‌سازی فعالیت تشکل‌های عضو و ایجاد صدای واحد ملی تشکیل می‌شوند.

فصل دوم

مناسب‌سازی، دسترس‌پذیری تردد و تحرک

ماده ۲- کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی موظفند در طراحی، تولید و احداث ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابر و وسایل خدماتی به نحوی عمل نمایند که امکان دسترسی و بهره‌مندی از آنها برای افراد دارای معلولیت همچون سایر افراد فراهم گردد.

تبصره - وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی موظفند جهت دسترسی و بهره‌مندی افراد دارای معلولیت، ساختمان‌ها و اماکن عمومی، ورزشی و تفریحی، معابر و وسایل خدماتی موجود را در چهارچوب بودجه مصوب سالانه خود مناسب‌سازی نمایند.

ماده ۳- به منظور نظارت و هماهنگی جهت مناسب‌سازی و همچنین نظارت بر اجرای ماده ۲ این قانون ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور به شرح زیر تشکیل می‌گردد:

۱- وزیر کشور یا معاون ذی‌ربط (رئیس).

- ۲- رئیس سازمان (دبیر).
  - ۳- معاون ذی‌ربط وزیر راه‌وشهرسازی.
  - ۴- معاون ذی‌ربط وزارت صنعت، معدن و تجارت.
  - ۵- معاون ذی‌ربط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
  - ۶- معاون ذی‌ربط وزارت آموزش و پرورش.
  - ۷- معاون ذی‌ربط سازمان برنامه‌وبودجه.
  - ۸- معاون ذی‌ربط سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران (به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی).
  - ۹- معاون ذی‌ربط بنیاد شهید و امور ایثارگران.
  - ۱۰- نماینده تشکل‌های غیردولتی جانبازان (به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی).
  - ۱۱- نماینده شبکه‌های ملی تشکل‌های مردم نهاد معلولان (به‌عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی).
  - ۱۲- رئیس شورای عالی استان‌ها (به‌عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی).
  - ۱۳- نماینده سایر دستگاه‌های دولتی حسب مورد بنا به دعوت رئیس ستاد.
- تبصره ۱- ستاد مکلف است بر امر مناسب‌سازی ساختمان‌ها و اماکن دولتی و عمومی دستگاه‌های مذکور در ماده (۲) این قانون نظارت و گزارش‌های اقدامات آنها را درخواست نماید.
- تبصره ۲- آیین‌نامه اجرایی این ماده ظرف مدت شش ماه از ابلاغ این قانون توسط سازمان و با مشارکت وزارتخانه‌های کشور، راه‌وشهرسازی و سازمان برنامه‌وبودجه کشور تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.
- ماده ۴- شهرداری‌ها مکلفند صدور پروانه احداث و بازسازی و پایان کار برای تمامی ساختمان‌ها و اماکن با کاربری عمومی از جمله مجتمع‌های مسکونی، تجاری، اداری، درمانی و آموزشی را به رعایت ضوابط و استانداردهای مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و اصلاحات پس از آن در مورد دسترس‌پذیری افراد دارای معلولیت توسط مجری، مشروط کنند.
- ماده ۵- وزارتخانه‌های راه‌وشهرسازی و کشور و شهرداری‌ها مکلفند حسب مورد

نسبت به مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری کلیه پایانه‌ها، ایستگاه‌ها، تأسیسات سامانه‌ها و ناوگان حمل‌ونقل درون‌شهری و برون‌شهری، دسترس‌پذیری سامانه‌های حمل‌ونقل عمومی برای دسترسی منطبق با قوانین داخلی و استانداردهای بین‌المللی افراد دارای معلولیت اقدام کنند و امکان بهره‌مندی این افراد از ناوگان حمل‌ونقل زمینی، دریایی و هوایی را فراهم نمایند و کارکنان خود را جهت همیاری عملی و صحیح با مسافران دارای معلولیت، آموزش دهند.

تبصره ۱- شهرداری‌ها مکلفند جهت امکان تردد افراد دارای معلولیت‌های شدید، سامانه‌های حمل‌ونقل ویژه افراد دارای معلولیت را با تجهیز ناوگان خودروهایی مناسب‌سازی شده ایجاد نمایند. دولت مکلف است در تشکیل این سامانه‌ها به شهرداری‌های فاقد اعتبارات لازم، کمک نماید.

تبصره ۲- استفاده افراد دارای معلولیت‌های شدید از سامانه‌های حمل‌ونقل ریلی و اتوبوس‌رانی درون‌شهری دولتی و عمومی رایگان و استفاده این افراد از سامانه‌های برون‌شهری ریلی، هوایی و دریایی دولتی و عمومی نیم‌بهاست. وزارت مکلف است جهت اجرای این تبصره نسبت به پیش‌بینی اعتبارات لازم در لایحه بودجه سالانه اقدام و سازمان برنامه‌بودجه در لایحه سالانه بودجه منظور نماید.

تبصره ۳- متخلفان از رعایت این ماده حسب مورد به مجازات تعزیری جزای نقدی درجه ۵ تا ۸ موضوع ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱، انفصال موقت یا دائم از خدمات عمومی، تنزل مقام و یا محرومیت از انتصاب به پست‌های حساس و مدیریتی و یا اخراج از نهاد یا سازمان متبوع محکوم می‌شوند.

فصل پنجم - کارآفرینی و اشتغال

ماده ۱۴- سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور مکلف است راسماً یا با جلب مشارکت بخش غیردولتی، اقدام به پذیرش کارآموزان دارای معلولیت نماید و از طریق مناسب‌سازی و توسعه مراکز موجود و یا تأسیس آموزشگاه‌ها و مراکز آموزشی نسبت به ارتقاء مهارت‌های فنی و حرفه‌ای افراد دارای معلولیت اقدام کند

و به ارائه حمایت‌های لازم و تأمین تجهیزات تخصصی مهارت‌آموزی متناسب با شرایط کارآموزان دارای معلولیت، کمک هزینه این افراد را پرداخت نماید. همچنین این سازمان مکلف است به منظور تأمین کیفیت و بازدهی مطلوب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای افراد دارای معلولیت، با اخذ مشاوره‌های تخصصی سازمان و سازمان آموزش و پرورش استثنائی کشور استانداردها و نظام‌نامه جامع آموزش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای کارآموزان دارای معلولیت را ظرف مدت شش ماه تدوین و به مراکز موضوع این ماده ابلاغ نماید.

فصل ششم - مسکن

ماده ۱۷- وزارت راه و شهرسازی و سایر دستگاه‌های مربوط مکلفند متناسب با ارائه تسهیلات ارزان قیمت و سایر اقدامات حمایتی از سازندگان واحدهای مسکونی اعم از انبوه‌سازان، تعاونی‌ها و بخش خصوصی، تعهد لازم را برای اختصاص حداقل ده درصد (۱۰ درصد) واحدهای مسکونی احداثی با کیفیت و مناسب‌سازی شده به افراد دارای معلولیت فاقد مسکن (با اولویت زوج‌های دارای معلولیت و خانواده‌های دارای چند معلول) به صورت ارزان قیمت با معرفی سازمان از سازندگان مذکور اخذ و بر اجرای آن نظارت نمایند.

فصل هفتم فرهنگ‌سازی و ارتقای آگاهی‌های عمومی

ماده ۲۰- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، شهرداری‌ها و سایر سازمان‌ها و نهادهای دارنده سالن‌های نمایش فیلم، مکلفند بدون اخذ هزینه، امکان نمایش آگهی (تیزر) آموزشی مورد تأیید سازمان در خصوص حقوق افراد دارای معلولیت و چگونگی تعامل با این افراد را فراهم آورند.

ماده ۲۱- سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران مکلف است حداقل پنج ساعت از برنامه‌های خود را در هفته به صورت رایگان در زمان‌های مناسب به برنامه‌های سازمان و تشکل‌های مردم‌نهاد حامی افراد دارای معلولیت به منظور آشنایی مردم با حقوق، توانمندی‌ها و مشکلات این افراد اختصاص دهد و نسبت به زیرنویسی فیلم‌ها و برنامه‌های شبکه‌های مختلف سیما، استفاده از رابط ناشنویان و نیز پخش توصیف شنیداری فیلم‌ها جهت افراد نابینا اقدام نماید.

فصل هشتم حمایت‌های قضائی و تسهیلات مالیاتی

ماده ۲۴- صد در صد (۱۰۰ درصد) هزینه‌های اشخاص حقیقی و حقوقی در جهت احداث و تجهیز و توسعه و مناسب‌سازی تمامی مراکز توانبخشی، نگهداری و مراقبتی، حرفه‌آموزی، آموزشی، کارآفرینی، رفاهی و مسکن مورد نیاز افراد دارای معلولیت با تأیید سازمان به عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی محسوب می‌شود.

ماده ۳۲- دستگاه‌های مشمول باید هر سال گزارش اقدامات انجام شده خود را در خصوص اجرای این قانون و قانون تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت مصوب ۱۳۸۷/۹/۱۳ به کمیته هماهنگی و نظارت بر اجرای این قانون ارسال نمایند.

آیین‌نامه اجرایی ماده (۳) قانون حمایت از حقوق معلولان (تصویب نامه شماره ۱۱۸۶۰۰/ت ۵۵۶۲۹۷ مورخ ۱۳۹۸/۹/۱۷ هیئت وزیران)

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۸/۹/۱۰ به پیشنهاد سازمان بهزیستی کشور با مشارکت وزارتخانه‌های کشور و راه‌وشهرسازی و سازمان برنامه‌وبودجه کشور و به استناد تبصره (۲) ماده (۳) قانون حمایت از حقوق معلولان - مصوب ۱۳۹۶- آیین‌نامه اجرایی ماده یاد شده را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱- در این آیین‌نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

۱- قانون: قانون حمایت از حقوق معلولان مصوب ۱۳۹۶.

۲- فرد دارای معلولیت: افراد موضوع بند (الف) ماده (۱) قانون.

۳- مناسب‌سازی: مجموعه اقداماتی که در جهت اصلاح معابر، اماکن، ساختمان‌ها و فضاهای عمومی شهری و روستایی و وسایل حمل و نقل و ارتباط جمعی انجام می‌شود، به طوری که افراد دارای معلولیت قادر باشند آزادانه و بدون خطر در محیط پیرامون خود حرکت کنند و از تسهیلات محیطی، با حفظ استقلال فردی و رعایت شأن و منزلت انسانی بهره‌مند شوند.

۴- دسترس‌پذیری: اقداماتی که با هدف ایجاد محیط بدون مانع و قابل دسترس

جهت مشارکت افراد دارای معلولیت در همه حوزه‌های زندگی و فراهم آوردن فرصت برابر برای آنها در برخورداری از امکانات زندگی اجتماعی، همانند سایر افراد انجام می‌شود. دسترسی شامل سامانه (سیستم) حمل‌ونقل، محیط فیزیکی، اطلاعات، آموزش و پرورش، فناوری (تکنولوژی)، اشتغال، منابع مناسب ارتباطی و رسانه‌ای است.

۵- دستگاه‌های مشمول: دستگاه‌های موضوع بند(ت) ماده(۱) قانون.

۶- اماکن عمومی: کلیه وزارخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی، بیمارستان‌ها، مدارس، دانشگاه‌ها، مراکز آموزشی و فرهنگی، اماکن ورزشی، پایانه‌ها، فرودگاه‌ها، ایستگاه‌های قطار شهری و برون شهری، مراکز خرید و تجاری، مراکز ارائه خدمات عمومی، بوستان‌ها و مراکز تفریحی، معابر عمومی و نظایر آنها.

۷- ستاد: ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور، موضوع ماده (۳) قانون.

۸- نظارت: فرایندی پویا و مستمر که در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط، نحوه اقدامات مرتبط با مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری را بررسی و ضمن واپایش (کنترل)، موارد نقض را احصا می‌کند و مورد رسیدگی و پیگیری قرار می‌دهد.

ماده ۲- به‌منظور نظارت و هماهنگی جهت مناسب‌سازی و همچنین نظارت بر اجرای ماده (۲) قانون، ستاد با ترکیب مندرج در ماده (۳) قانون تشکیل می‌شود. تصمیمات ستاد برای کلیه دستگاه‌های مشمول لازم‌الاجرا است.

تبصره ۱- به‌منظور اجرای تصمیمات ستاد در سطح استان و شهرستان، ستادهای هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی استانی و شهرستانی تشکیل می‌شود. ترکیب اعضا و وظایف ستادهای استانی و شهرستانی به تصویب ستاد خواهد رسید.

تبصره ۲- شیوه‌نامه تشکیل و اداره جلسات ستاد و ستادهای استانی و شهرستانی به پیشنهاد سازمان بهزیستی کشور در اولین جلسه ستاد پس از ابلاغ این آیین‌نامه تصویب و ابلاغ می‌شود.

ماده ۳- دبیرخانه ستاد در سازمان بهزیستی کشور، دبیرخانه ستاد استانی در اداره کل بهزیستی استان و دبیرخانه ستاد شهرستانی در اداره بهزیستی شهرستان مستقر می‌شود.

ماده ۴- وظایف دبیرخانه ستاد به شرح زیر است:

- ۱- پیگیری اجرای تصمیمات ستاد.
- ۲- تهیه دستور کار، زمان‌بندی جلسات، ارسال دعوتنامه و دستور جلسات برای اعضای ستاد و تنظیم صورتجلسات آن.
- ۳- ایجاد بانک اطلاعاتی مورد نیاز مرتبط با مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری.
- ۴- پیگیری تشکیل جلسات ستادهای استانی و شهرستانی و دریافت گزارش‌ها.
- ماده ۵- دبیرخانه موظف است در مقاطع زمانی (۶) ماهه گزارش اقدامات انجام‌شده در راستای اجرای ماده (۳) قانون را تهیه و به هیئت وزیران و کمیته هماهنگی و نظارت بر اجرای قانون، موضوع ماده (۳۱) قانون ارسال کند.

ماده ۶- کلیه دستگاه‌های اجرایی مشمول موظفند از زمان لازم‌الاجرا شدن این آیین‌نامه، ساختمان‌ها و اماکن موضوع تبصره (۱) ماده (۳) قانون را برای دسترس‌پذیری افراد دارای معلولیت به خدمات، مطابق با ضوابط مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران برای افراد دارای معلولیت مناسب‌سازی کنند، به گونه‌ای که مناسب‌سازی ساختمان‌ها و اماکن یادشده ظرف (۳) سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این آیین‌نامه به طور کامل پایان پذیرد.

ماده ۷- سازمان ملی استاندارد ایران موظف است با پیشنهاد وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات نسبت به تدوین استانداردهای طراحی درگاه‌ها و وبگاه‌های الکترونیکی (سامانه‌های ارائه خدمات الکترونیکی) کلیه دستگاه‌های مشمول به‌منظور مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری افراد دارای معلولیت ظرف سه ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این آیین‌نامه، اقدام کند.

تبصره- کلیه دستگاه‌های مشمول موظفند ظرف شش ماه، نسبت به پیاده‌سازی استانداردهای ابلاغی موضوع این ماده در درگاه‌ها و وبگاه‌های الکترونیکی (سامانه‌های ارائه خدمات الکترونیکی) دستگاه متبوع اقدام کنند.

ماده ۸- وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است با رعایت قوانین و مقررات مربوط، تمهیدات لازم را به‌عمل آورد تا از طریق شرکت‌های خودروساز داخلی یا شرکت‌های کاربری‌ساز (مناسب‌سازی خودرو) یا واردات، خودروهای مورد نیاز افراد

دارای معلولیت، تأمین و خدمات پس از فروش آن نیز در سراسر کشور ارائه شود. تبصره- سازمان ملی استاندارد ایران موظف است با پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و با همکاری سازمان بهزیستی کشور نسبت به تدوین و ابلاغ استانداردهای دسترس‌پذیری انواع خودرو برای افراد دارای معلولیت اقدام کند.

ماده ۹- سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران موظف است با همکاری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، بنیاد شهید و امور ایثارگران و سازمان بهزیستی کشور نسبت به تولید برنامه آموزشی و آگاه‌سازی مرتبط با مناسب‌سازی و پخش رایگان حداقل یک ساعت در هفته از محل ساعات پخش برنامه‌های موضوع ماده (۲۱) قانون اقدام کند.

ماده ۱۰- شهرداری‌ها و دهیاری‌های سراسر کشور موظفند جهت مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری محیط، معابر، اماکن و وسایل حمل‌ونقل عمومی و مبلمان شهری اقدامات زیر را انجام دهند:

۱- هم‌سطح‌سازی، مناسب‌سازی و نصب خط هدایت نابینایان در پیاده‌روها و تأمین محل ویژه توقف (پارک) خودروی افراد دارای معلولیت در محل توقف حاشیه خیابان‌ها و توقفگاه‌های عمومی.

۲- نصب چراغ‌های راهنمای مجهز به علائم صوتی ویژه افراد نابینا و کم‌بینا در تقاطع‌ها.

۳- انجام اقدامات و تمهیدات لازم برای فرهنگ‌سازی در جامعه پیرامون رعایت ضوابط مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران برای افراد دارای معلولیت.

۴- فعال‌سازی سامانه اطلاع‌رسانی و دریافت شکایات مردمی در خصوص مشکلات مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری معابر و محیط‌های شهری و اقدام در جهت رفع موانع موجود.

۵- مشروط کردن صدور پروانه احداث و بازسازی و پایان کار برای تمامی ساختمان‌ها و اماکن عمومی از جمله مجتمع‌های مسکونی، تجاری، اداری، درمانی و آموزشی به رعایت ضوابط مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران برای افراد دارای معلولیت در مورد دسترس‌پذیری افراد دارای معلولیت توسط مجری.

۶- مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری کلیه پایانه‌ها، ایستگاه‌ها، تأسیسات سامانه‌ها و ناوگان حمل‌ونقل درون شهری و برون شهری منطبق با قوانین داخلی و استانداردهای بین‌المللی برای افراد دارای معلولیت، تأمین امکان بهره‌مندی این افراد از ناوگان حمل‌ونقل زمینی، دریایی و هوایی و آموزش کارکنان خود جهت همیاری عملی و صحیح با مسافران دارای معلولیت.

ماده ۱۱- وزارت‌تخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و آموزش‌وپرورش موظفند موضوع مناسب‌سازی را متناسب با هر دوره تحصیلی در سرفصل‌ها و محتوای درسی لحاظ کنند.

ماده ۱۲- وزارت راه‌وشهرسازی موظف است تمهیدات لازم را به‌عمل آورد تا از طریق شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، سازمان نظام مهندسی ساختمان و مراجع قانونی مرتبط هنگام بررسی، تصویب و نظارت بر طرح‌های توسعه و عمران شهری و روستایی (اعم از طرح‌های جامع، تفصیلی و هادی)، رعایت ضوابط مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران برای افراد دارای معلولیت لحاظ شود.

ماده ۱۳- وزارت‌تخانه‌های راه‌وشهرسازی و میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی حسب مورد موظفند صدور مجوز احداث و بهره‌برداری مجتمع‌های رفاهی بین جاده‌ای، پایانه‌های مسافربری دریایی، هوایی، زمینی و ریلی را به رعایت ضوابط و مقررات مناسب‌سازی مشروط کنند.

ماده ۱۴- سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است در فرایند اخذ و ارتقای پایه شرکت‌های پیمانکار، گذراندن دوره آموزشی یا بازآموزی ضوابط و مقررات مناسب‌سازی را لحاظ کند.

ماده ۱۵- کلیه دستگاه‌های مشمول موظفند اعتبارات مورد نیاز برای اجرای وظایف مربوط در این آیین‌نامه را همه ساله جهت پیش‌بینی در لویح بودجه سنواتی حسب مورد به سازمان برنامه‌وبودجه کشور و سایر مراجع مربوط ارائه کنند.

ماده ۱۶- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این آیین‌نامه، تصویب‌نامه شماره ۷۷۳۰۳/ت ۴۹۱۳۰ مورخ ۱۳۹۴/۶/۱۵ لغو می‌شود.

ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد دارای معلولیت جسمی حرکتی ویرایش سوم

شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در چارچوب مفاد قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت مصوب ۱۳۹۷/۲/۱۳ مجلس شورای اسلامی و با تاکید بر رعایت مواد ۲، ۳، ۴، ۵ این قانون و همچنین پیرو بند ۶ مصوبه مورخ ۱۳۸۷/۹/۲۲ شورای عالی در خصوص ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد دارای معلولیت، در جلسه مورخ ۱۳۹۸/۸/۲۰ خود پیشنهاد وزارت راه و شهرسازی در ارتباط با بازنگری مصوبه یاد شده و پیوست آن را به شرح زیر و ضوابط مربوطه تصویب نمود که به عنوان مرجع اصلی و معتبر قابل بهره‌برداری است.

۱- از این تاریخ در کلیه طرح‌های آتی و در دست تهیه و طرح‌های توسعه شهری و روستایی، شهرک‌سازی، ساختمان‌های عمومی و مجتمع‌های مسکونی و ساختمانی سراسر کشور اعم از اینکه توسط دستگاه‌های دولتی و وابسته به دولت، شهرداری‌ها و یا بخش خصوصی تهیه شوند، رعایت ضوابط مجموعه پیوست که شامل ضوابط برنامه‌ریزی، طراحی و مناسب‌سازی برای دسترس‌پذیری افراد دارای معلولیت می‌باشد، الزامی بوده و کلیه مراجع مسئول تهیه، بررسی، تصویب و اجرای

طرح‌های توسعه شهری، شهرک‌سازی و مجتمع‌های مسکونی و ساختمانی موظفند در مراحل مختلف تصویب و صدور پروانه ساخت، نظارت و پایان کار ضوابط مذکور را رعایت نمایند.

۲- وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی موظفند جهت دسترسی و بهره‌مندی افراد دارای معلولیت، ساختمان‌ها و اماکن عمومی، ورزشی و تفریحی، معابر و وسایل خدماتی موجود را در چارچوب بودجه‌های مصوب سالانه خود مناسب‌سازی نمایند.

۳- شهرداری‌ها و کلیه مراجع صدور پروانه ساختمانی مکلفند صدور پروانه ساختمان، بازسازی و پایان کار برای تمامی ساختمان‌ها و اماکن با کاربری عمومی از جمله مجتمع‌های مسکونی، تجاری، اداری، درمانی و آموزشی را به رعایت ضوابط مجموعه پیوست مشروط کنند.

تبصره: شهرداران و رؤسای نظام مهندسی، مسئول اجرا و نظارت بر حسن اجرای ماده ۳ بوده و متخلفان از رعایت این قانون حسب مورد به مجازات تعزیری جزای نقدی درجه ۵ تا ۸ موضوع در ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی مصوب مورخ ۱۳۹۲/۲/۱ انفصال موقت یا دائم از خدمات عمومی، تنزل مقام و یا محرومیت از انتصاب به پست‌های حساس و مدیریتی و یا اخراج از نهاد یا سازمان متبوع محکوم می‌شوند.

۴- وزارتخانه‌های راه‌وشهرسازی و کشور و شهرداری‌ها مکلفند حسب مورد نسبت به مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری کلیه پایانه‌ها، ایستگاه‌ها، تأسیسات سامانه‌ها و سیستم حمل‌ونقل درون‌شهری و برون‌شهری برای دسترسی منطبق با قوانین داخلی و استانداردهای بین‌المللی افراد دارای معلولیت اقدام کنند و امکان بهره‌مندی این افراد از سیستم حمل‌ونقل زمینی، دریایی و هوایی را فراهم نمایند و کارکنان خود را جهت همیاری عملی و صحیح با مسافران دارای معلولیت، آموزش دهند.

۵- کلیه ساختمان‌های عمومی موضوع این ضوابط به خصوص ادارات دولتی موجود باید مطابق با ضوابط مناسب‌سازی شوند. وزارت راه‌وشهرسازی موظف است تضمین قانونی اجرای این ضوابط را از مرجع ذی‌ربط کسب نماید.

۶- سازمان بازرسی کل کشور جهت دفاع از حقوق شهروندی افراد دارای معلولیت نسبت به عدم اجرای ضوابط مندرج در این مصوبه در محاکم قضایی و کیل تعیین نموده و به دادگاه مربوطه معرفی نماید.

۷- تشکل‌های غیردولتی معلولین و سازمان‌های مردم‌نهاد که مجوزهای لازم را از وزارت کشور دارند و کلیه افراد حقیقی می‌توانند در صورت عدم اجرای ضوابط مندرج در این مصوبه، در مراجع قضایی طرح شکایت نمایند.

۸- در جهت تحقق فصل دوم قانون حمایت از حقوق معلولان و به‌منظور نظارت بر مناسب‌سازی ساختمان‌ها و اماکن عمومی، ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور متشکل از وزیر یا معاون ذی‌ربط وزارت کشور، رئیس سازمان بهزیستی کشور، رئیس شورای عالی استان‌ها، معاونین ذی‌ربط وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت آموزش و پرورش، سازمان برنامه و بودجه، سازمان صداوسیما، بنیاد شهید و امور ایثارگران، نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد معلولان و تشکل‌های غیردولتی جانبازان تشکیل می‌گردد.

۹- در هر استان ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی با حضور نمایندگان دستگاه‌های مندرج در بند ۸ این مصوبه و زیر نظر استاندار تشکیل می‌گردد. دبیرخانه ستادها در سازمان بهزیستی استان مستقر خواهد شد.

۱۰- اعضای سازمان نظام مهندسی ساختمان موظف به رعایت ضوابط پیوست در تمام زمینه‌های خدمات مهندسی از قبیل طراحی، نظارت، اجرا، بهره‌برداری و نگهداری هستند. وظیفه نظارت بر حسن انجام خدمات مهندسی بر عهده هیأت مدیره نظام مهندسی ساختمان هر استان است.

۱۱- سازمان نظام مهندسی ساختمان در جهت ارتقاء دانش حرفه‌ای و کسب مهارت فنی اعضای خود نسبت به برگزاری دوره‌های تخصصی-حرفه‌ای با همکاری وزارت راه و شهرسازی در زمینه ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد دارای معلولیت اقدام نماید.

۱۲- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت آموزش و پرورش و سایر سازمان‌ها و مؤسساتی که با امر آموزش نیروی انسانی در سطوح مختلف ارتباط دارند در رشته‌های

مرتبط با طراحی کالبدی تدابیر لازم را جهت گنجاندن واحد درسی مستقلی برای تدریس اصول و ضوابط طراحی برای افراد دارای معلولیت جسمی حرکتی اتخاذ نموده و در رشته‌های غیرمرتبط با طراحی کالبدی، حقوق شهری و معماری معلولین، ضرورت مناسب‌سازی محیط برای دسترسی آنان و همچنین نیازهای جسمی این افراد در رابطه با موضوع تخصص مورد نظر را حداقل در شرح یکی از دروس موجود بیافزاید.

۱۳- سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران باید در برنامه‌های خود، آگاه‌سازی عمومی در زمینه مناسب‌سازی محیط برای افراد دارای معلولیت جسمی حرکتی را در جهت حمایت از ایجاد فرصت‌های مساوی برای حضور آنان در جامعه در نظر بگیرد.

۱۴- مراکز و دستگاه‌های ذی‌ربط در هنگام آمارگیری نفوس و مسکن، آمار و اطلاعات خاص افراد دارای معلولیت را تهیه نمایند.

۱۵- وزارت راه و شهرسازی موظف است حداکثر هر پنج سال یک بار ضوابط و مقررات موضوع این مصوبه را مورد بازنگری و تطبیق با شرایط و امکانات جدید قرار داده و برای تصویب به شورای عالی شهرسازی و معماری ایران پیشنهاد نماید.

مقررات ملی ساختمان

بند ۴-۴-۷ الزامات مناسب‌سازی ساختمان برای افراد دارای معلولیت و کم‌توان جسمی حرکتی به موضوع مناسب‌سازی اختصاص دارد و صراحتاً رعایت بندهای ذیل را الزامی نموده است.

بند ۴-۴-۷-۱ در طراحی و اجرای ساختمان‌ها و محوطه‌های مجتمع‌های ساختمانی، رعایت آخرین ویرایش ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد معلول جسمی حرکتی مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، توسط مرجع صدور پروانه و مهندسان طراح و مجری ساختمان الزامی است.

بند ۴-۴-۷-۲ در طراحی و ساخت مجتمع‌های مسکن اجتماعی و حمایتی و آپارتمان‌های شخصی به ازای هر ۲۰ واحد مسکونی حداقل یک واحد مناسب‌سازی شده برای معلولین و کم‌توانان جسمی حرکتی در نظر گرفته شود.

بند ۴-۵-۱-۳-۵ در طراحی و ساخت بناهای عمومی و مجتمع‌های مسکونی گروه ساختمانی ۴ به بالا مناسب‌سازی ورودی ساختمان برای امکان ورود افراد دارای معلولیت و کم‌توان جسمی حرکتی به ساختمان الزامی است.

بند ۴-۷-۱-۱-۱۷ به منظور استفاده کم‌توانان جسمی حرکتی در هر تصرف مسکونی با زیربنای ۷۵ متر مربع و بیشتر باید فضای کافی و تاسیسات آب و فاضلاب لازم برای نصب حداقل یک کاسه مستراح فرنگی پیش‌بینی شود.

ضابطه شماره ۲۴۶

امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران

این ضابطه با موضوع ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد دارای معلولیت (تجدید نظر اول) طی بخشنامه شماره ۹۹/۱۲۹۳۴۰ مورخ ۱۳۹۹/۳/۲۴ رئیس سازمان برنامه‌بودجه به شرح زیر به دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران ابلاغ گردیده است:

به استناد ماده ۳۴ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه‌ای کشور موضوع نظام فنی و اجرایی یکپارچه، ماده ۲۳ برنامه‌بودجه و آیین‌نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی، به پیوست ضابطه شماره ۲۴۶ امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران، با عنوان ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد دارای معلولیت (تجدید نظر اول) که به تایید شورای عالی شهرسازی و معماری ایران رسیده است از نوع گروه اول ابلاغ می‌شود.

رعایت کامل مفاد این ضابطه از تاریخ ۱۳۹۹/۷/۱ الزامی است.

قانون اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان مصوب ۱۳۹۹/۶/۱۶ مجلس شورای اسلامی

ردیف ۸ بند الف - وظایف وزارت در حوزه ورزش:

مناسب‌سازی اماکن و فضاهای ورزشی جهت بهره‌برداری و حضور بانوان و خانواده‌ها و معلولان جسمی و حرکتی.

سند امنیت قضایی شماره ۱۰۰/۱۱۹۲۸/۹۰۰۰ مورخ ۱۳۹۹/۷/۲۱ قوه قضاییه

ماده ۹- حق دادخواهی و دسترسی به مراجع قضایی

الف- دادخواهی حق هر شخص است و اعمال هرگونه ممانعت، محدودیت و تبعیض در احقاق حق ممنوع است. دسترسی آسان به مراجع صالح قضایی، شبه قضایی، انتظامی و اداری حق بنیادین هر شخص است و قوه قضاییه باید مراجع قضایی را در نواحی ای از شهر مستقر نماید تا به سهولت در دسترس شهروندان باشد.

ب- دسترسی موثر افراد توانخواه و سالمندان به انواع مراجع دادرسی بر مبنای برابر با دیگران در تمام مراحل دادرسی باید تضمین شود. بدین منظور، قوه قضاییه مکلف است از طریق جایی صحیح ساختمان‌های دادگستری با توجه به موقعیت شهری، جمعیت و فاصله مکانی، متناسب‌سازی این ساختمان‌ها برای استفاده‌ی این افراد، در نظر گرفتن محل پارک و نظایر آن را فراهم کند و علاوه بر آن نسبت به مناسب‌سازی فیزیکی مراجع قضایی، شبه‌قضایی و اداری قبلی و قدیمی به منظور دسترسی آسان آنان اقدام نموده و همچنین شرایط ویژه نگهداری و مراقبت از آنها در فضای مورد نظر را مهیا سازد.

قانون کار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۹/۸/۲۹ مجلس شورای اسلامی

ماده ۱۱۹، تبصره ۲: دولت موظف است تا در ایجاد شرکت‌های تعاونی (تولیدی، کشاورزی، صنعتی و توزیعی)، معلولین را از طریق اعطای وام‌های قرض‌الحسنه درازمدت و آموزش‌های لازم و برقراری تسهیلات انجام کار و حمایت از تولید یا خدمات آنان مورد حمایت قرار داده و نسبت به رفع موانع معماری در کلیه مراکز موضوع این ماده و تبصره‌ها که معلولین در آنها حضور می‌یابند اقدام نماید.

**لایحه حمایت از سامانه حمل‌ونقل ریلی شهری و حومه مصوب
مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۵/۵/۲۲**

ماده ۲، تبصره: اتخاذ تدابیر خاص به منظور حمل‌ونقل آسان افراد ناتوان و معلول در معابر.

قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۱ مجلس شورای اسلامی

بند ل- آماده‌سازی محیط اجتماعی و فضای فیزیکی متناسب با ویژگی‌ها و توانایی‌های معلولان.

قانون اجازه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حقوق کودک مصوب ۱۳۷۲/۱۲/۱ مجلس شورای اسلامی

ماده ۲۳، بند اول: کشورهای طرف کنوانسیون اذعان دارند کودکی که ذهنیاً یا جسمیاً دچار نقص می‌باشد باید در شرایطی که متضمن منزلت و افزایش اتکا به نفس باشد و شرکت فعال کودک در جامعه را تسهیل نماید، از یک زندگی آبرومندانه و کامل برخوردار گردد.

قانون تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت مصوب ۱۳۸۷/۹/۱۳ مجلس شورای اسلامی

ماده ۴- تعهدات کلی

ج) پژوهش و توسعه کالاها، خدمات، تجهیزات و تأسیسات منطبق با طراحی جهانی را به گونه‌ای که در ماده (۲) این کنوانسیون تعریف شده است، انجام دهند یا ارتقاء بخشند، به نوعی که نیازمند کمترین سازگاری و هزینه در تأمین نیازهای ویژه افراد دارای معلولیت باشد، دسترسی و بهره‌مندی از آنها را ارتقاء بخشیده و طراحی جهانی را در توسعه استانداردها و دستورالعمل‌ها ارتقاء بخشند.

چ) پژوهش و توسعه را انجام داده یا ارتقاء بخشیده و دسترسی و استفاده از فناوری‌های جدید از جمله فناوری اطلاعات و ارتباطات، کمک‌های ترددی، وسایل و فناوری‌های امدادی جهت افراد دارای معلولیت با لحاظ اولویت به فناوری‌های با هزینه مناسب را ارتقاء بخشند.

ح) اطلاعات قابل دسترس در مورد کمک‌های ترددی، وسایل و فناوری‌های امدادی از جمله فناوری‌های نوین و نیز سایر اشکال امدادی، خدمات و امکانات حمایتی را جهت افراد دارای معلولیت، تأمین نمایند.

خ) آموزش کارکنان و متخصصانی که با افراد دارای معلولیت در زمینه حقوق به رسمیت شناخته شده در این کنوانسیون در تعامل می‌باشند را به منظور ارائه خدمات و کمک‌های تضمین شده توسط حقوق مذکور، ارتقاء بخشند.

ماده ۵- برابری و عدم تبعیض

۱- دولت‌های عضو تصدیق می‌نمایند که تمامی افراد در برابر قانون مساوی هستند و بدون هیچ‌گونه تبعیضی از حمایت برابر و منافع برابر قانونی برخوردار می‌باشند.

۲- دولت‌های عضو تمامی تبعیض‌ها بر مبنای معلولیت را ممنوع نموده و جهت افراد دارای معلولیت برابری و حمایت حقوقی مؤثر نسبت به تبعیض در تمامی زمینه‌ها را تضمین می‌نمایند.

۳- دولت‌های عضو به منظور ارتقاء برابری و رفع تبعیض، تمامی اقدامات مناسب را جهت تضمین تأمین همسان‌سازی متعارف اتخاذ خواهند نمود.

۴- تدابیر ویژه‌ای که برای تسریع یا دستیابی به برابری عملی افراد دارای معلولیت ضروری است، بر اساس این کنوانسیون تبعیض تلقی نمی‌گردد.

ماده ۹- دسترسی

۱- دولت‌های عضو برای تواناسازی افراد دارای معلولیت جهت مستقل زندگی نمودن و مشارکت کامل در تمامی جنبه‌های زندگی، تدابیر مناسبی را جهت تضمین دسترسی افراد دارای معلولیت بر مبنای برابر با سایرین به محیط فیزیکی، ترابری، اطلاعات و ارتباطات از جمله نظام و فناوری اطلاعات و ارتباطات و سایر تسهیلات و خدمات ارائه یا فراهم گردیده جهت عموم در مناطق شهری و روستایی اتخاذ خواهند نمود.

تدابیر مذکور که در برگیرنده تشخیص و حذف موانع و محذورات در دسترسی می‌باشد از جمله در موارد زیر اعمال خواهد شد.

الف) ساختمان‌ها، جاده‌ها، ترابری و سایر تأسیسات بیرونی و درونی از جمله مدارس، خانه‌ها، تأسیسات پزشکی و محیط‌های کار.

ب) اطلاعات، ارتباطات و سایر خدمات از جمله خدمات الکترونیکی و خدمات اورژانس.

۲- دولت‌های عضو همچنین در موارد زیر تدابیر مناسبی را اتخاذ خواهند نمود:

الف) توسعه، اعلام و نظارت بر اجرای حداقل معیارها و خط مشی‌های مربوط به

دسترسی به تسهیلات و خدمات آزاد یا ارائه شده جهت عموم.
 ب) تضمین این که مؤسسات خصوصی ارائه‌کننده تسهیلات و خدمات آزاد جهت عموم، تمامی جنبه‌های دسترسی افراد دارای معلولیت را مد نظر قرار می‌دهند.
 پ) تأمین آموزش جهت مرتب‌تین با موضوع دسترسی افراد دارای معلولیت.
 ت) تهیه علائمی به خط بریل و سایر اشکال به سهولت قابل فهم و خواندن در ساختمان‌ها و سایر تأسیسات آزاد برای عموم.
 ث) تأمین انواع کمک‌ها و میانجی‌گری‌های حضوری از جمله راهنما، قرائت‌گر و مترجمان حرفه‌ای زبان‌های ایما و اشاره جهت تسهیل در دسترسی به ساختمان‌ها و سایر تأسیسات آزاد جهت عموم.
 ج) ترغیب سایر اشکال مناسب‌سازی و حمایت از افراد دارای معلولیت، جهت تضمین دسترسی آنها به اطلاعات.

قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ مجلس شورای اسلامی

بند ج ماده ۱۹۳

به‌منظور ارتقاء سطح کیفی و کمی خدمات توانبخشی و دسترسی آحاد مردم به این خدمات با هدف تساوی فرصت‌ها و مشارکت معلولین در جامعه، مناسب‌سازی اماکن عمومی (خصوصی و دولتی) در طول برنامه سوم صورت می‌گیرد.

قانون برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۱۱ مجلس شورای اسلامی

ماده ۳۰، بند ۲

مناسب‌سازی فضاهای شهری و روستایی برای جانبازان و معلولین جسمی حرکتی و اعمال این ضوابط در اماکن و ساختمان‌های عمومی و دولتی.

قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۵ مجلس شورای اسلامی

ماده ۱۶۹- شورای عالی شهرسازی و معماری موظف است به منظور تدوین و ترویج الگوهای معماری و شهرسازی اسلامی ایرانی:

الف- با تشکیل کارگروهی مرکب از نمایندگان دستگاه‌های ذی‌ربط و صاحب‌نظران و متخصصان رشته‌های معماری، شهرسازی و حوزوی نسبت به انجام پژوهش‌های کاربردی، سیاستگذاری، تدوین ضوابط و مقررات و ترویج الگوهای مورد نظر اقدام نماید.
ب- طرح‌های مناسب‌سازی ساختمان‌ها و فضاهای شهری و روستایی برای معلولین جسمی و حرکتی را بررسی، تهیه و تدوین نماید. شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظفند بر اساس ضوابط و طرح‌های موضوع این بند نسبت به مناسب‌سازی معابر و فضاهای عمومی شهری و روستایی اقدام نمایند.

تبصره ۱- مصوبات شورای فوق برای کلیه دستگاه‌های اجرایی، شوراهای اسلامی شهر و روستا و کلیه مالکان و سازندگان لازم‌الاجراء است.

تبصره ۲- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر دستگاه‌های آموزشی بر اساس توصیه‌های شورای عالی شهرسازی و معماری نسبت به بازنگری سرفصل‌ها و محتوای دروس مربوطه اقدام نمایند.

دستورالعمل اجرایی اصلاح ساختار سامانه‌های حمل‌ونقل عمومی و ساماندهی حمل‌ونقل درون‌شهری مصوب ۱۳۸۵/۲/۱۰ هیئت وزیران

ماده ۴، تدابیر بخش الف:

شهرداری‌ها موظفند تدابیر زیر را انجام و گزارش آن را هر سه ماه یکبار به شورای عالی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ارائه نمایند.
بندهای مرتبط عبارت است از:

۲۶- ساماندهی معابر برای تردد عابر پیاده و افراد کم‌توان به ویژه معلولان.

۲۷- همکاری با سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران و وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، فرهنگ و ارشاد اسلامی و علوم، تحقیقات و فناوری برای تولید و پخش برنامه‌های آموزشی و رادیو و تلویزیونی راجع به فرهنگ تردد.

دستورالعمل نحوه واگذاری اتوبوس از وزارت کشور به اتوبوسرانی شهرها و بهره‌برداری آن مصوب ۱۳۸۵/۹/۵ هیئت وزیران

ماده ۹ بند ۳: شهرداری‌های شهرهای دارای سامانه اتوبوسرانی موظف به استفاده از اتوبوس کم‌ارتفاع یا قابل استفاده معلولان و سایر روش‌های نوین یا بهینه بهره‌برداری هستند.

سیاست‌های کلی نظام ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری

بخش شهرسازی بند ۱۱- رعایت نیاز و آسایش جانبازان و معلولان در طراحی فضای شهری و اماکن عمومی.

بخش امور ایثارگران بند ۹- مناسب‌سازی بناها و مراکز خدمات عمومی، معابر شهری، مراکز اداری، تفریحی و ورزشی و وسائط نقلیه عمومی با وضعیت جسمی جانبازان و ناتوانان جسمی و حرکتی، منطبق بر معیارهای مطلوب.

شیوه‌نامه نحوه تشکیل و اداره جلسات ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور، استان و شهرستان:

در اجرای تبصره ۱ و ۲ از ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی ماده ۳ قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت، به‌منظور هماهنگی، پیگیری و نظارت بر انجام مناسب‌سازی محیط و فضاهای شهری و روستایی، اماکن و ساختمان‌های با کاربری عمومی اعم از دولتی و غیردولتی، خدمات و وسایل حمل‌ونقل عمومی، از تاریخ ابلاغ این شیوه‌نامه، جلسات ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور و ستادهای متناظر استانی و شهرستانی به شرح ذیل تشکیل و اداره می‌گردد:

بند ۱: مستندات قانونی و تعاریف:

قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت مصوب مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۲۰ مجلس شورای اسلامی.

آئین‌نامه اجرایی ماده ۳ قانون مارالذکر (تصویب‌نامه شماره ۱۱۸۶۰۰ مورخ ۱۳۹۸/۹/۱۷ هیئت محترم وزیران)

ستاد: ستادهای هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور، استان و شهرستان که

ساختار ستاد کشوری مطابق با ترکیب مندرج در ماده ۳ قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت و ترکیب ستاد استان و شهرستان مطابق با بند ۲ این شیوه‌نامه است که از این پس به طور اختصار "ستاد" نامیده می‌شوند.

دبیرخانه ستاد: در اجرای مواد ۳، ۴ و ۵ آئین‌نامه اجرایی ماده ۳ قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت، دبیرخانه در سه سطح کشوری، استانی و شهرستانی در بهزیستی تشکیل و مستقر شده و امور هماهنگی و پیگیری تحقق مصوبات ستاد و همچنین نظارت بر اجرای فعالیت‌های مرتبط با ماده ۳ قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت را برعهده دارد.

هماهنگی: مکاتبه و پیگیری با هدف تاکید بر انجام امور مرتبط با مناسب‌سازی خدمات، محیط، اماکن و وسایل حمل‌ونقل عمومی.

نظارت: ارزیابی وضعیت موجود و پیشرفت مناسب‌سازی خدمات، محیط، اماکن و وسایل حمل‌ونقل عمومی و همچنین ارزیابی انجام تکالیف قانونی دستگاه‌ها مرتبط با امور مناسب‌سازی.

تعریف سایر عبارات ذکر شده در این دستورالعمل منطبق با تعاریف مندرج در کتاب قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت و آئین‌نامه اجرایی ماده ۳ آن است.

بند ۲: ترکیب اعضای ستاد:

ترکیب اعضای ستاد کشور مطابق با ترکیب مندرج در ماده ۳ قانون به شرح ذیل است:

- ۱- وزیر کشور یا معاون ذی‌ربط (رئیس).
- ۲- رییس سازمان بهزیستی کشور (دبیر).
- ۳- معاون ذی‌ربط وزارت راه‌وشهرسازی.
- ۴- معاون ذی‌ربط وزارت صنعت، معدن و تجارت.
- ۵- معاون ذی‌ربط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- ۶- معاون ذی‌ربط وزارت آموزش‌وپرورش.

- ۷- معاون ذی‌ربط سازمان برنامه‌و بودجه.
- ۸- معاون ذی‌ربط سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران.
- ۹- معاون ذی‌ربط بنیاد شهید و امور ایثارگران.
- ۱۰- نماینده تشکل‌های غیردولتی جانبازان.
- ۱۱- نماینده شبکه‌های ملی تشکل‌های مردم نهاد معلولان.
- ۱۲- رییس شورای عالی استان‌ها.
- ۱۳- نماینده سایر دستگاه‌های دولتی حسب مورد بنا به دعوت رئیس ستاد.

بند ۳: ترکیب اعضای ستاد استان و شهرستان:

اعضای ستاد استان:

- ۱- استاندار یا معاون هماهنگی امور عمرانی (رئیس).
  - ۲- مدیر کل بهزیستی (دبیر).
  - ۳- مدیر کل راه‌وشهرسازی.
  - ۴- مدیر کل آموزش و پرورش.
  - ۵- رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی.
  - ۶- مدیر کل بنیاد شهید و امور ایثارگران.
  - ۷- مدیر کل صداوسیما.
  - ۸- رئیس سازمان نظام مهندسی.
  - ۹- رئیس شورای شهر.
  - ۱۰- شهردار.
  - ۱۱- نماینده تشکل‌های غیردولتی جانبازان.
  - ۱۲- نماینده شبکه‌های ملی تشکل‌های مردم نهاد معلولان.
  - ۱۳- نماینده سایر دستگاه‌های دولتی حسب مورد بنا به دعوت رئیس ستاد.
- تبصره: ستاد شهرستان به ریاست فرماندار یا معاون فنی و عمرانی و دبیری رئیس بهزیستی و حضور روسای دستگاه‌های اجرایی منطبق با ترکیب فوق، تشکیل خواهد شد.

- بند ۴-** جلسات با حضور رئیس، دبیر و اکثریت اعضا (نصف + یک) رسمیت می‌یابد و می‌بایست هر یک از اعضا شخصاً در جلسه حضور یابند.
- بند ۵-** موضوع جلسات با پیشنهاد رئیس، دبیر یا پیشنهاد حداقل سه نفر از اعضا انتخاب و اعلام می‌گردد.
- بند ۶-** دعوت از اعضا حداقل یک هفته قبل از تشکیل جلسه از سوی رئیس و یا دبیر بعمل می‌آید و دستور جلسه و مستندات آن به همراه دعوت‌نامه برای اعضا ارسال می‌گردد.
- بند ۷-** جلسات ستاد کشور در وزارت کشور، استان در استانداری و شهرستان در فرمانداری تشکیل می‌گردد و بنا به ضرورت یا حسب مورد، با نظر رئیس ستاد در محل دیگری تشکیل خواهد شد.
- بند ۸-** جلسات عادی هر ۳ ماه یکبار (۴ جلسه در سال) تشکیل می‌گردد.
- بند ۹-** جلسات فوق‌العاده به تشخیص رئیس یا تقاضای حداقل ۵ نفر از اعضای ستاد تشکیل خواهد شد.
- بند ۱۰-** تصمیمات با رای اکثریت اعضای حاضر در جلسه معتبر خواهد بود. در صورت مساوی بودن آراء، اکثریت با رأی رئیس جلسه احراز می‌گردد.
- بند ۱۱-** صورت‌جلسات توسط دبیرخانه تهیه و از سوی رئیس و یا دبیر ستاد ابلاغ می‌گردد.
- بند ۱۲-** تصمیمات ستاد برای کلیه دستگاه‌های مشمول، لازم‌الاجرا است.
- بند ۱۳-** عدم حضور هر یک از اعضای ستاد در ۲ جلسه و یا ۳ جلسه متناوب در طول یکسال، بدون اطلاع و هماهنگی، پس از طرح در جلسه ستاد در گزارشات مربوطه به دستگاه متبوع کشوری و هیات محترم وزیران منعکس می‌گردد.
- بند ۱۴-** موضوعات مطرح شده در ستاد، بنا به ضرورت و به‌منظور بررسی کارشناسی، حسب مورد به کمیته تخصصی ارجاع می‌گردد. کمیته مذکور با هماهنگی دبیرخانه، فعالیت و ارائه گزارش می‌نماید.
- بند ۱۵-** تصمیمات توسط دبیرخانه پیگیری و نتایج در قالب گزارش به ستاد ارائه می‌گردد و عنداللزوم به‌منظور ارائه گزارش توسط دستگاه‌های ذی‌ربط از نمایندگان

مربوطه دعوت به عمل می‌آید.

بند ۱۶- دبیرخانه ستاد کشور موظف است هر شش ماه یکبار گزارش وضعیت فعالیت‌های دستگاه‌ها در یک قالب متحدالشکل در سه سطح (کشور، استان و شهرستان) در زمینه تحقق مصوبات ستاد را به دستگاه‌های متبوع و هیات وزیران ارائه نماید.

بند ۱۷- هرگونه تغییر یا بازنگری در مفاد این شیوه‌نامه بر اساس تصمیم اعضاء و تصویب آن در ستاد کشور امکان‌پذیر است.

بند ۱۸- این شیوه‌نامه مشتمل بر ۱۸ بند است که پس از تأیید اعضای ستاد کشور و ابلاغ، لازم‌الاجرا می‌باشد.

دستورالعمل نحوه تشکیل و اداره جلسات کمیته‌های سه‌گانه ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور

کمیته‌های تخصصی سه‌گانه ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور با استناد به بند (۱) مصوبات ستاد مذکور مورخ ۱۳۹۳/۸/۲۰ مبتنی بر آئین‌نامه اجرایی ماده (۲) قانون جامع حمایت از حقوق معلولان، موضوع تصویب‌نامه شماره ۴۵۵۱۵/ت۴۷۴۵۷ک مورخ ۱۳۹۱/۳/۸ هیئت محترم وزیران و در راستای آئین‌نامه مذکور تشکیل گردیده و فعالیت می‌نمایند.

۱- تعاریف:

کمیته‌های تخصصی ستاد عبارتند از:

- کمیته فنی و تحقیقاتی
- کمیته حقوقی و نظارت
- کمیته آموزش و اطلاع‌رسانی

ستاد: ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور، مستند به آئین‌نامه اجرایی فوق‌الذکر تشکیل گردیده و ریاست آن به عهده وزارت کشور می‌باشد.

دبیرخانه ستاد: دبیرخانه ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور بر

اساس آئین‌نامه مذکور با مسئولیت سازمان بهزیستی کشور تشکیل گردیده و کلیه هماهنگی‌ها و دریافت و انعکاس پیشنهادهای و پیگیری مصوبات ستاد و تهیه گزارش‌های مورد نیاز ستاد بر عهده آن می‌باشد.

۲- مستندات قانونی: بند (۱) از مصوبات ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور مورخ ۱۳۹۳/۸/۲۰ در راستای آئین‌نامه اجرایی ماده (۲) قانون جامع حمایت از حقوق معلولان به تصویب‌نامه شماره ۴۵۵۱۵/ت/۴۷۴۵۷ک مورخ ۱۳۹۱/۳/۸ هیئت محترم وزیران.

۳- مسئولیت کمیته‌ها: مسئولیت کمیته‌های تخصصی از جانب ریاست ستاد به دستگاه‌های مربوطه و مسئولیت دبیری کمیته‌ها توسط دبیر ستاد تعیین می‌گردد.

۴- کمیته‌ها می‌تواند بنا به پیشنهاد اعضاء و با تشخیص رئیس کمیته نسبت به دعوت از اشخاص حقیقی و یا حقوقی صاحب‌نظر جهت بهره‌مندی از تجارب و دانش آنان دعوت به‌عمل آورد.

۵- جلسات کمیته‌ها با حضور رئیس، دبیر و جمعیاً با حضور اکثریت اعضا (نصف+۱) رسمیت می‌یابد و هر یک از اعضاء شخصاً و یا با معرفی رسمی نماینده تام‌الاختیار و مطلع در جلسه حضور می‌یابند. تصمیمات کمیته با رأی (نصف + ۱) حاضرین نهایی می‌گردد.

۶- تصمیمات و پیشنهادهای کمیته‌های تخصصی پس از طرح و تصویب در جلسه ستاد قابلیت اجرایی می‌یابند.

۷- مکان جلسات: مکان تشکیل جلسات کمیته‌ها با نظر رئیس کمیته تعیین و به اطلاع دبیرخانه ستاد رسانده شود.

۸- زمان جلسات: جلسات کمیته‌ها ماهیانه (یکبار در ماه) تشکیل می‌گردد و حسب نیاز بنا به پیشنهاد اعضاء و تشخیص رئیس کمیته، جلسات فوق‌العاده تشکیل خواهد شد.

۹- عدم حضور هر یک از اعضاء در ۲ جلسه متوالی و یا ۳ جلسه غیر متوالی بدون اطلاع و هماهنگی قبلی، پس از طرح و بررسی توسط کمیته مربوطه به دبیرخانه ستاد منعکس می‌گردد.

۱۰- صورت‌جلسات هر کمیته توسط دبیر آن تنظیم و توسط رئیس کمیته به اعضاء و دبیرخانه ستاد ارسال می‌گردد.

۱۱- مقدمات برگزاری جلسات هر کمیته با تهیه دعوت‌نامه حاوی پیشنهاد دستور جلسه کمیته و به انضمام مستندات لازم حداقل یک هفته قبل از تشکیل آن توسط دبیر کمیته تمهید و با نظر و امضاء رئیس کمیته به اعضاء ارسال می‌گردد.

۱۲- کمیته‌ها موظفند هر سه ماه یکبار گزارش فعالیت‌های تخصصی خود را به دبیرخانه ستاد ارائه نمایند.

۱۳- رونوشت مکاتبات کمیته اعم از دعوت‌نامه برگزاری جلسات، صورت‌جلسات مربوطه، پیگیری‌ها و گزارش‌ها و... به‌طور هم‌زمان به دبیرخانه ستاد ارسال می‌گردد.

۱۴- این دستورالعمل مشتمل بر ۱۴ بند و لازم‌الاجرا می‌باشد. و هرگونه تغییر یا بازنگری در مفاد آن با طرح و تصویب موارد در جلسات ستاد مناسب‌سازی کشور امکان‌پذیر خواهد بود.

دستورالعمل نحوه تشکیل و اداره جلسات کمیته تخصصی اجرایی زیر مجموعه ستاد مناسب‌سازی استان

کمیته تخصصی اجرایی دبیرخانه ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی استان به‌منظور انجام بررسی‌های کارشناسی و تخصصی اقدامات نظارتی، ارزیابی و پیگیری مصوبات و مطالعات میدانی در سطح استان برابر سیاست‌های ابلاغی ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور تشکیل می‌گردد.

۱: اهداف

- شناسایی روش‌های علمی و تجربی در مناسب‌سازی محیط، اماکن، خدمات و وسایل حمل‌ونقل.
  - ایجاد انسجام و وحدت رویه و جلوگیری از فعالیت‌های موازی در انجام امور مناسب‌سازی.
  - عملیاتی شدن و اجرای مصوبات ستاد استان.
  - جلب مشارکت عمومی جهت پیشبرد و تحقق برنامه‌های مناسب‌سازی.
  - بومی‌سازی فعالیت‌ها و اقدامات مناسب‌سازی و طراحی همه شمول.
- ۲: ترکیب اعضاء (دستگاه‌ها و نهادها در سطح استان)

- معاون دفتر فنی، امور عمرانی و حمل‌ونقل و ترافیک استانداری (رئیس کمیته).
- کارشناس مسئول دبیرخانه مناسب‌سازی بهزیستی (دبیر کمیته).
- نماینده تام‌الاختیار بنیاد شهید و امور ایثارگران.
- نماینده تام‌الاختیار اداره کل راه‌وشهرسازی.
- نماینده تام‌الاختیار سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی.
- نماینده تام‌الاختیار شورای عالی استان.
- نماینده تام‌الاختیار سازمان نظام مهندسی.
- نماینده تام‌الاختیار شهرداری مرکز استان و به تناسب موضوع مربوط به هر شهر
- نماینده تام‌الاختیار شهرداری آن شهر.
- نماینده تشکل‌های غیردولتی معلولان.
- نماینده تشکل‌های غیردولتی ایثارگران و جانبازان.
- نماینده تام‌الاختیار اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- نماینده تام‌الاختیار سازمان بازرسی.
- نماینده تام‌الاختیار صداوسیما.
- * کمیته می‌تواند بنا به ضرورت و تصویب اعضاء، از اشخاص حقیقی و یا حقوقی صاحب‌نظر جهت شرکت در جلسه دعوت به‌عمل آورد.
- ۳- رسمیت جلسات:** کمیته با حضور رئیس، دبیر و جمعا اکثریت اعضاء (نصف + یک) رسمیت می‌یابد و تصمیمات کمیته با رأی اکثریت حاضرین جلسه نهایی و لازم‌الاجرا خواهد بود.
- ۴- مکان جلسه:** جلسات کمیته با تشخیص رئیس کمیته یا با پیشنهاد اعضاء و تأیید رئیس کمیته در محل استانداری و یا به‌صورت ادواری در محل هر یک از دستگاه‌های عضو کمیته برگزار می‌گردد.
- ۵- زمان جلسه:** جلسات کمیته ماهیانه (یکبار در ماه) تشکیل و حسب نیاز بنا به ماموریت محوله از سوی ستاد مناسب‌سازی استان و یا پیشنهاد اعضاء و تشخیص رئیس کمیته جلسات فوق‌العاده تشکیل می‌گردد.
- ۶- عدم حضور هر یک از اعضاء کمیته در ۲ جلسه متوالی و یا ۳ جلسه غیرمتوالی**

بدون اطلاع و هماهنگی قبلی، پس از طرح در جلسه کمیته در گزارشات ارائه به دبیرخانه ستاد منعکس می‌گردد.

۷- صورت‌جلسات کمیته توسط دبیر آن تهیه و از سوی رئیس کمیته به اعضا و دبیرخانه ستاد استان ارسال می‌گردد.

۸- دعوت از اعضا یک هفته قبل از تشکیل جلسه با تمهید از جانب دبیر و انجام توسط رئیس کمیته به عمل می‌آید و همزمان دستور جلسه و مستندات آن با دعوتنامه برای اعضا ارسال می‌گردد.

۹- رونوشت کلیه مکاتبات مرتبط با فعالیت کمیته اعم از دعوتنامه شرکت اعضا در جلسات و صورت‌جلسات جهت بهره‌برداری به دبیرخانه ستاد مناسب‌سازی استان ارسال می‌گردد.

۱۰- دبیر ستاد مناسب‌سازی استان موظف به ارائه گزارش عملکرد کمیته در جلسات ستاد استان می‌باشد.

۱۱- شرح وظایف کمیته:

- بررسی پیشنهادهای و برنامه‌ها در راستای راهبردها و استراتژی‌های ستاد مناسب‌سازی.

- تهیه محتوای آموزشی مناسب‌سازی به شیوه استاندارد و کاربردی.

- تهیه برنامه جامع مناسب‌سازی محلی منطبق با اهداف کلی ستاد و سند راهبردی مناسب‌سازی.

- تعیین روش‌های جلب مشارکت در اجرای برنامه‌های مناسب‌سازی.

- جلب مشارکت گروه‌های غیردولتی و سمن‌ها در راستای اهداف کمیته و ستاد.

- برنامه‌ریزی جهت انجام امور اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی عمومی جامعه.

- همکاری در برگزاری همایش‌های منطقه‌ای و نشست‌های تخصصی مناسب‌سازی.

- تهیه بانک جامع اطلاعات عملکرد و ارتباطات دانش محور در زمینه مناسب‌سازی.

- تدارک امور آموزش و پژوهش‌های مرتبط با مناسب‌سازی.

- ارائه مشاوره‌های فنی و عمرانی مرتبط با مناسب‌سازی دستگاه‌ها.

- ایجاد سامانه پیگیری و نظارت الکترونیک مناسب‌سازی.
  - تهیه گزارش‌های مورد نیاز ستاد مناسب‌سازی استان.
  - تشکیل تیم‌های کارشناسی جهت ارزیابی و نظارت بر اقدامات مناسب‌سازی دستگاه‌ها.
  - برنامه‌ریزی جهت حمایت از اقدامات پژوهشی و تحقیقاتی در زمینه انجام فعالیت‌های علمی مرتبط با مناسب‌سازی.
  - انجام سایر امور محوله از سوی ستاد مناسب‌سازی استان.
- ۱۲- این دستورالعمل در ۱۲ بند تنظیم گردیده است و هرگونه تغییر یا بازنگری در مفاد آن با طرح و تصویب در جلسه ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور امکان‌پذیر می‌باشد.

مفاد مرتبط و هم‌جهت با موضوع مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری همه شمول در منشور حقوق شهروندی

ماده ۵- حق توان‌خواهان (شهروندان دارای معلولیت) و سالمندان نیازمند است که از امکانات درمانی و توانبخشی برای بهبودی و یا توانمند شدن در جهت زندگی مستقل و مشارکت در جنبه‌های زندگی بهره‌مند شوند.

ماده ۷- شهروندان از کرامت انسانی و تمامی مزایای پیش‌بینی شده در قوانین و مقررات به نحو یکسان بهره‌مند هستند.

ماده ۸- اعمال هرگونه تبعیض ناروا به‌ویژه در دسترسی شهروندان به خدمات عمومی نظیر خدمات بهداشتی و فرصت‌های شغلی و آموزشی ممنوع است. دولت باید از هرگونه تصمیم و اقدام منجر به فاصله طبقاتی و تبعیض ناروا و محرومیت از حقوق شهروندی، خودداری کند.

ماده ۳۰- حق شهروندان است که به اطلاعات عمومی موجود در مؤسسات عمومی و مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی دسترسی داشته باشند. همه دستگاه‌ها و نهادها موظف به انتشار مستمر اطلاعات غیر طبقه‌بندی شده و مورد نیاز جامعه می‌باشند.

ماده ۳۳- حق شهروندان است که آزادانه و بدون تبعیض از امکان دسترسی و برقراری ارتباط و کسب اطلاعات و دانش در فضای مجازی بهره‌مند شوند. این حق از جمله شامل احترام به تنوع فرهنگی، زبانی، سنت‌ها و باورهای مذهبی و مراعات موازین اخلاقی در فضای مجازی است. ایجاد هر گونه محدودیت (مانند فیلترینگ، پارازیت، کاهش سرعت یا قطعی شبکه) بدون مستند قانونی صریح، ممنوع است.

ماده ۳۴- حق شهروندان است که از مزایای دولت الکترونیک و تجارت الکترونیک، فرصت‌های آموزشی و توانمندسازی کاربران به صورت غیر تبعیض‌آمیز برخوردار شوند. ماده ۷۳- حق شهروندان است که از مسکن ایمن و متناسب با نیاز خود و خانواده‌شان بهره‌مند شوند. دولت بر اساس نیاز و با رعایت اولویت و امکانات زمینه‌استیفای این حق را فراهم می‌نماید.

ماده ۷۷- حق شهروندان است که آزادانه و بدون تبعیض و با رعایت قانون، شغلی را که به آن تمایل دارند انتخاب نمایند و به آن اشتغال داشته باشند. هیچ‌کس نمی‌تواند به دلایل قومیتی، مذهبی، جنسیتی و یا اختلاف‌نظر در گرایش‌های سیاسی و یا اجتماعی این حق را از شهروندان سلب کند.

ماده ۷۸- شهروندان از حق فرصت برابر در دسترسی به مشاغل و انتخاب آزادانه حرفه مورد نظر خود طبق موازین قانونی به‌گونه‌ای که قادر به تأمین معاش خود به صورت منصفانه و آبرومندانه باشند، برخوردارند. دولت شرایط مناسب را برای تحقق این حق تضمین و بر آن نظارت می‌نماید.

ماده ۸۵- آرامش، شادابی و امید به آینده‌ای بهتر، خودسازی معنوی و توان‌افزایی اجتماعی، بر خورداری از زندگی امن و آرام، داشتن فرصت و امکان برای همراهی بیشتر با خانواده، تفریح، ورزش و گردشگری حق هر شهروند است.

ماده ۹۲- حق جامعه ایثارگران و خانواده‌های معظم آنان است که به‌طور خاص از تمهیدات ضروری برای توانمندسازی فردی و جمعی برای حضور و مشارکت مؤثر در عرصه‌های مختلف فرهنگی، سیاسی و اجتماعی برخوردار شوند.

ماده ۹۴- شهروندان حق دسترسی به کالاها و خدمات استاندارد را دارند، به‌گونه‌ای که بهداشت یا سلامت آن‌ها را با مخاطره مواجه نکند.